

عەباسى، بېجىگە لەمال و دارايى دەولەت دەستيان بۇ سەر و سامانى كەسى دى نەبرد و نازارى كەسيان نەدا، ھەروھەا توانيان پشنگىرى گوندى جەعقەرەيە بە دەست بەيىن، كە سەرەپى ھاوكارى كردنيان، دانيشتوانى گوندىگە بپاريان دا نە سيخوپريان بە سەرەو بەكەن و نە ھەوال و شالو و بپەكەنى ھىزەكەنى دەولەتيان لى بشارنەو، بۇيە لەئاست ئەو ھەولەسەرەكەوتووانەى كۆيلەكان دەكرىت بگەينە ئەوھى كە خاوەنى بەرنامەيەكى باشى شۆرش بوون.

ھەلايسانى شۆرشەكە:

پاش ئەوھى كۆيلەكان بپارى ئەوھيان دا، كە زەوييە كشتەكالييەكانى دەولەت بەجى بەيىن و پشتيوانى و ھاوكارى گوندى جەعقەرەيان وەرگرت و جوتيارانى بەسەرەش بپارى ھاوكارى كردنى (عەلى كورپى موھەمەد)يان دا و ھەك سەرکردى خۇيان ناسييان و كرديانە خەليفەى خۇيان، دەستيان دايە زنجيرەيەك شالو و پەلاماردان بۇ سەر زەوى و سامانى خەلافەتى عەباسى، سەرەتا لەسالى ۲۵۶ ك/ ۸۶۹ ز بەلامارى ناوچەكانى ئابادان و خۇزستانيان دا و داگيريان كرد، سالى دواتريش لەزنجيرەيەك پەلاماردا سوپاى عەباسيەكانيان لەچەند شەرىكدا شكاند و پاش گەمارۇيەكى سەخت شارى بەسەرەيان داگيركرد، ئەو سەرەكەوتنەش و رەى كۆيلەكانى بەرزكردەو و پاش رىكخستنى

كاروبارى ئەو ناوچە دەست بەسەرگيراوانە لەسالى ۲۶۴ ك/ ۸۷۷ ز شارى (واسيت) باشوورى خۇرەلاتى بەغداديان داگيركرد، سالى دواتريش شارى (نوعمانىيە) باشوورى بەغداديان كۆنترۆل كرد، بەوھش مەترسييەكى گەرە رووبەرەوى خەلافەتى عەباسى بووھ و پيوستى بە چارەسەرى خيرا ھەبوو، بەلام بەر لەو كارەيان كۆيلەكان شارى (موختار)يان لەنزىك شارى بەسەرە دروستكرد و كرديانە مەلەبەندى شۆرشەكە و كەوتنە بەكارھينانى ئەو زەوييەكانى لەشالوھەكانياندا داگيريان كردبوو، تا بەھوى دەرامەتى زەوييەكە و ئەو باجانەى لەسەر زەوييە كشتوكالييەكان دايان نابوو دريژەى بە شۆرشەكە پى بدن، ئەو بنەيانەش وای كرد شۆرشەكە تا سالى ۲۷۰ ك/ ۸۸۲ ز دريژە بكيشيت و ھەولنى جيبەجى كردنى ھيوكانى بدن.

ئەنجامى شۆرشەكە:

لەكاتىكدا ئەم شۆرشە جينايەتییە وەختبوو كۆتايى بە دەسلەتلى خەلافەتى عەباسى و دەولەتەكە بەيىنيت، خەليفە (موختەزد بالله) پاش زنجيرە شالوويكى گەرەى يەك لەدوای يەك لەسالى ۲۷۰ ك/ ۸۸۲ ز بە پەنجا ھەزار سەرەبازەو پەلامارى مەلەبەندى كۆيلەكانى دا و شارى (موختار)يان داگيركرد، دوانزە سەرکردى شۆرشەكە بە ديل گيرا و لەسەر فرمانى خەليفە لەسپدارە دران، بەوھش شۆرشىك كە لەلايەن خوارترين توپىزى

كورد و شۆرشەكە:

لەرۆزگارىكدا كە كۆيلەكان لەباشوورى عىراق دەستيان دايە شۆرش و دژايەتى كردنى دەولەتى عەباسى و لەماوھى مانەوھياندا سنوورى دەسلەتيان بەرەو ھەرئەمەكانى خوزستان و ناوھەراستى عىراق گرت، كەسايەتییەكى كوردى بە ناوى (موھەمەدى كورپى عەبدووللاى نازاد مەردى) بە رووى دەسلەتلى عەباسيەكاندا راپەرى و دريژەى بە چەند چالاكييەكى گەرەدا دژ بە ھىزەكانى سوپاى عەباسى، ئەو كاتەش لەرۆزگارىكدا كۆيلەكان سەرقالى دژايەتى كردنى عەباسيەكان و دەسلەتەكەيان بوون، ھەك جۆرە ھاوكاربيەكى لىھات، كە ھەردوولا لەدوو بەرەى نزيك بەيەك دژ بە يەك دوژمن ھاوكارى يەكترى بەكەن و سنوور بۇ دەسلەت و سياسەتى خەلافەتى عەباسى دابنن، ئەمە و لەلايەكى ترەوھ گەر چى سەرچاوەكان ئامازە بە ھاوكارى راستەوخوى كوردەكان بۇ ئەم شۆرشە نادەن، بەلام پیناچیت كوردەكان ھاوكارى ئەم شۆرشەيان نەكردبیت، بە تايبەت كوردەكانى ھەریمی لورستان و لایەنگرى راپەرىنەكەى (موھەمەدى كورپى عەبدووللاى ھەزارمىردى) كە ھەردووکیان يەك ئامانجى سياسيان ھەبوو. ئەمە و جىگای بايەخیشە كە راپەرىنەكە ھەك كۆمەلى خەوارج سەيركرايىت و رابەرى شۆرشەكەش خوى بە نەوھى بنەمالەى پىغەمبەر (د.خ) زانى بىت، كە ئەوھ شەرعیەتى شۆرشەكەى پشە ئەستور كوردبوو و ھاندەرى نزيكبوونەوھى كوردەكان بووھ لەسەرکردى شۆرشەكە و خودى شۆرشەكە.

كۆمەلەوھ بەرپاكر و سەد ھەزار سەريازى لەدوور كۆبووھو، پاش كوزرانى پینچ سەد كەس و زيانى ماددى دوو مليون دینار، شۆرشەكە شكستى خوارد و ئەو ھەولەى كۆمەلىكى ناو دەولەتى عەباسى لەباربرا.

ھۆكارەكانى شكستى شۆرشەكە:

سەبارەت بەو ھۆكارەنەى لەپشت تىكشكاندن و رووخاندنى ئەو شۆرشەوھ بوون، كە چواردە سال بايەى خەلافەتى عەباسى و دەولەتەكەى خستە مەترسيیەوھ زۆرن، گرنگترينيان ئەمانەن:

- ۱- خەريك بوونى خەلافەتى عەباسى بە دامركاندەوھى ھەردوو راپەرىنى (حەسەنى كورپى زەيد) لەھەرئەمەكانى تەبەرستان و گورگان و (مساورى كورپى عەبدوولجەمىدى شەيبانى) لەناوچەى موسل و (يەعقوبى كورپى لەيسى سەفار) لەھەرئەمەكانى سەجستان و خۇراسان و فارس، بواری ئەوھيان دا نەخشە و بەرنامە و سوپاى پيوست بۇ لیدانى ئەم شۆرشە تەرخان بكات.
- ۲- رەوايى شۆرشەكە كە لەدەرئەنجام تەقینەوھى ستەم و چەوساندەوھیەكى لەرادەبەدەر سەرى ھەلدا.
- ۳- پشنگىرى دانيشتوانى ناوچەكانى بەسەرە و خوزستان و باشوورى عىراق بۇ شۆرشەكە زياتر تەمەن دريژى بە شۆرشەكە بەخشى و كۆمەكى ماددى و سياسى بۇ دابین كرد.